

Shantideva, Opas Bodhisattvan elämäntapaan, Luku 9. Viisaus

Shantideva (700-luku) käsittelee viisausluvussa tyhjiyden käsitettä. Hän edustaa mahayana-buddhalaisuuden madhyamika-koulukuntaa, jonka perusti oppinut mestari Nagarjuna (100-luku). Heidän näkemyksensä mukaan kaikki ilmiöt ovat vailla todellista olemassaoloa. Oppi olemassaolon tyhjiyaspektista on syvälinen ja perimmältään käsitteiden tavoittamattomissa. Perinteisesti Shantidevan teosta luetaan oppineen gurun ohjauksessa sen jälkeen kun jo on harjoitettu vuosikausia ja tunnetaan Buddhan oppi. Alkuperäinen teksti opetellaan ensin ulkoa, vasta sitten tutustutaan kommentaareihin.

Tässä käännöksessä on pyritty ymmärrettävyyteen, alkutekstiin on lisätty selittäviä sanoja sulkeissa. Kommentit perustuvat Khenchen Paldenin (c.1870-c.1940) kirjoitukseen *The Nectar of Manjushri's Speech*. Hän edustaa nyingma-koulukunnan lähestymistapaa ja siinä rimé-ajattelua. Paldenin kommentiteksti on yksi monista tulkinnoista eikä ole ainoa mahdollinen tapa ymmärtää Shantidevan runomuotoinen opetus viisaudesta.

Wisdom: *Two Commentaries on the Ninth Chapter of Shantideva's Bodhicharyavatara*. 1993. Translated from the Tibetan by the Padmakara translation group. Peyzac-le-Moustier, France: Padmakara.

SHANTIDEVA

PALDEN

I VIISAUDEN VAKIINNUTTAMINEN NÄKEMYKSEN KEINAIN

(1) Kaikki nämä opin haarat Mahtava selitti viisauden tähden. Sen vuoksi meidän, jotka haluamme lopettaa kärsimyksen, on kehitettävä tämä viisaus.

- *Kaksi totuutta (2-4)*

(2) On kaksi totuutta, relatiivinen ja absoluuttinen. Äly ei tavoita absoluuttista totuutta, sillä äly perustuu suhteelliseen totuuteen.

(3) On erotettava kahdenlaisia ihmisiä: meditoijat ja tavalliset ihmiset. Meditoijien näkemykset ylittävät tavallisten ihmisten yleiset mielipiteet.

(4) Meditoijien joukossa ylempi näkemys korvaa alemman, sillä kaikki perustavat samoihin vertauksiin. Kaikilla on sama päämäärä, jos sitä ei analysoida.

(5) Kun tavallinen ihminen havaitsee ilmiön, hän pitää sitä totena eikä harhana. Tässä on asian ydin, josta meditoijat ja tavalliset ihmiset kiistelevät.

(6) Muodot sekä muut ilmiöt, jotka havaitsemme välittömästi, ovat olemassa yleisen sopimuksen ansiosta, vaikka logiikka kieltää ne. Ne ovat vääriä, harhaanjohtavia kuten on saastuneita substansseja, joita yleisesti pidetään puhtaina.

(7) Buddha puhui ilmiöistä opettaakseen maailmallisia. Todellisuudessa niitä ei ole edes hetkellisesti. Silti ei ole väärin sanoa, että ilmiöt ovat suhteellisia.

(8) Ilmiöiden hetkellisyys on suhteellista meditoijalle, mutta maailmalliselle todellista. Jos olisi toisin varma näkemyksemme ruumiin epäpuhtaudesta olisi virheellinen kuten yleisesti ajatellaan.

(9) Kysytte “Kuinka Buddha, joka on vain illuusio, voi tuoda ansioita aivan kuin olisi todella olemassa? Kuinka olennot, jotka ovat illuusioita voivat syntyä uudelleen?”

(10) Niin kauan kun tarvittavat olosuhteet ovat olemassa jopa harhakuvat pysyvät. Tuntevat olennot ovat vain pidempiaikaisia, mutta eivät sen todellisempia.

(11) Jos tappaisi tai vahingoittaisi mielikuvaa, heijastusta, ei mitään rikettä tapahtuisi, koska sillä ei ole mieltä. Mutta olennoilla on kangastuksen kaltainen mieli, ja sen seurauksena syntyy rikkeitä ja ansioita.

Kun ymmärrys viidestä polusta ja kymmenestä bhumista kasvaa, alemmat näkemykset häviävät. Kaikille buddhalaisille yhteiset vertaukset ilmentävät maailman epätodellisuutta, “ilmiöt ovat kuin unta”. Vaikka ovatkin epätodellisia, ilmiöt vaikuttavat meihin, ovat avuksi tai haitaksi. Asiat ilmentyvät, mutta eivät ole miltä näyttävät. Siksi on seurattava polkua eikä analysoitava sitä – päämäärän tähden, joka sekin tarkasteltaessa osoittautuu illuusioksi, ei-olemassaolevaksi. (S. 42-44)

- *Kumotaan shravakoiden väitteet, että ilmiöt ovat hetkellisesti todellisia (6-15)*

Shravakat eli opinkuulijat (hinayana) ajattelevat, ettei ilmiöiden hetkellisyys ole relatiivinen totuus vaan absoluuttinen. (S. 45)

Meditoija ymmärtää ruumiin pysymättömyyden mietiskelemällä rumuutta, tavalliselle ihmiselle ruumis on pysyvä ja puhdas. (S. 46)

Illuusiot ja tuntevat olennot ovat samanlaisia todellisuusaspektin suhteen, yhtä tosia ja ei-tosia. Toisissa suhteissa ne eroavat, esimerkiksi keston suhteen. (S. 46)

(12) Loitsuissa ja mantroissa ei ole mitään taikaa, joka loisi mielikuville tiedostavan mielen, sen vuoksi ne eivät synnytä karmaa. Illusioiden syitä on monia ja niinpä niitäkin on monenlaisia.

(13) Ei ole edes ollut yhtä ainoaa syytä, joka aiheuttaisi kaiken. Kysytte nyt “Eikö suhteellisen samsarankin täytyisi olla nirvanaa, jos perimmältään kaikki on nirvanaa kuten sanotaan?”

(14) “Silloin jopa buddha-tila palautuisi samsara-tilaksi. Miksi pitäisi kulkea bodhisattvan tietä?” kysytte. Niin kauan kun syyn virtaa ei katkaista, harhailmiöt eivät lakkaa.

(15) Kun syyn ja seurauksen ketju on katkaistu, kaikki harhat, jopa suhteelliset, lakkaavat. Kysytte “Mikä silloin näkee illuusion, jos se (mieli), jota on petetty lakkaa olemasta?”

(16) Mutta teidän mielestänne illuusioilla ei ole mitään olemusta. Mitä silloin voitaisiin havaita? “Vaikka (havaittavien) kohteiden olemistapa on toisenlainen, ne ovat mieltä itseään.” sanotte.

(17) Jos harhakuva olisi mieltä itseään, mikä silloin havaitsee ja mitä? Maailman Suojelija on sanonut, ettei mieli voi nähdä itseään.

(18) Aivan kuin miekan terä ei voi leikata itseään. Ajattelette “Mieli on kuin liekki, joka täysin valaisee itsensä.”

(19) Ei liekki voi todellisuudessa valaista itseään. Sillä pimeys ei koskaan himmennä sitä. Teidän mukaanne sinisen esineen sinisyys ei riipu mistään muusta tekijästä (kuin siitä itsestään), toisin kuin esimerkiksi kristallin sinisyys.

Vaibhasikat (hinayana-perinnettä) ajattelevat, että nirvana on olemassa objektiivisesti, relatiivisella tasolla, että samsara itsessään on nirvana. Mutta samsara ei lakkaa, ellei syiden virtaa katkaista. Kun syyt lakkaavat seurauksia ei ole edes relatiivisella tasolla. Buddhan syntyminen maailmaan ei ollut samsarinen tapahtuma. Sen syynä ei ollut tietämättömyys vaan viisaus. Buddha ei liikahtanutkaan dharmadhatusta. (S. 48)

- *Kumotaan cittamatrien väitteet, että kaikki olevainen on samaa kuin mieli (15-29)*

Cittamatrit (mahayana-perinnettä) väittävät, ettei ei-todellinen mieli voi havaita ei-todellisia kohteita. Siihen vastataan, ettei myöskään todellinen mieli voi havaita ei-todellisia kohteita. (S. 49)

Jos ajatellaan, että mieli on todellinen, erillinen ja jakamaton, sitä ei voi jakaa objektiin ja subjektiin. Kuten sormenpää ei voi koskettaa itseään. (S. 49)

Liekissä ei ole pimeyttä, niin että mitä siinä voidaan valaista? Jos näin olisi, niin voitaisiin sanoa, että pimeys pimentää itsensä. (S. 50)

Sinisyys ei synny suhteesta muihin ilmiöihin vaan syistään. (S. 51)

(20) Samoin ajattelette olevan tietoisuuksia, jotka ovat riippuvaisia muista tekijöistä (kuin tietoisuudesta) ja sellaisia jotka eivät ole.

(21) Mieli voi tosin ymmärtää ja muotoilla lauseen “Lamppu valaisee itsensä.” Mutta mikä olisi havaitsemassa ja sanomassa “Mieli valaisee itsensä”?

(22) Ei ole mitään, joka voisi nähdä mielen. Sen vuoksi on merkityksetöntä keskustella voiko mieli tuntea itseään vai ei. Aivan kuin keskustelisi hedelmättömän naisen tyttären kauneudesta.

(23) Kysytte “Kuinka mieli voi muistaa omia tuntemuksiaan, jos se ei voi tuntea itseään?” Käsitksemme mukaan muistaminen tapahtuu suhteessa ulkoisiin ilmiöihin, aivan kuin vesimyyrän myrkyllinen purema.

(24) “Jos mieli voi toisinaan havaita toisen olennon mielen, miksei sitten itseään?” kysytte. Vaikka taikavoiteen avulla silmä voi nähdä aarteita, itse voidetta ei voi nähdä.

(25) Ei todellakaan ole tarkoitus kieltää näkemisen, kuulemisen tai tietämisen kokemuksia. Tarkoituksena on hävittää kärsimyksen syy: uskomus että sellaisilla ilmiöillä olisi todellinen olemassaolo.

(26) Tiedän mukaanne harhakuvat (ilmiöt) ovat pelkkää mieltä, mutta eivät sama kuin mieli. Mutta jos mieli on todellinen (ja ilmiöt harhaa), ne ovat erilaisia. Jos kiellätte eron, kuinka mieli voisi olla todellinen?

(27) Sanotte “Harhakuva voidaan tuntea vaikkei sillä ole todellista olemassaoloa.” Sama pätee mielen suhteen: se tuntee ja on silti harhakuva. “Samsaraa ylläpitävä voima on todella olemassa, muutoin se (samsara) olisi tyhjä avaruus.” sanotte.

Voidaan tosin sopimuksenmukaisesti sanoa, että valo valaisee itsensä. Tietoisuus voi havaita ilmiön. Sen sijaan mikä voisi havaita tapahtuman, jossa mieli havaitsee itsensä? (S. 51)

Ei voi olla tietoisuutta sinisestä vailla sinistä objektia. Kun muistaa sinisen objektin, muistaa myös sen havainneen subjektin. Ei ole olemassa itsenäistä tietoisuutta sinisestä, tietoisuutta joka olisi irrallaan jostain sinisestä kohteesta. (S. 52)

Esimerkkinä on vesimyyrän purema. Myrkytys ilmenee myöhemmin ja silloin muistaa aikaisemman pureman. (S. 52)

Jos ulkoiset kohteet olisivat sama kuin mieli, ei mieli voisi olla yhtenäinen ja jakamaton. Siksi cittamatriit sanovat ulkoisten kohteiden olevan kuin kangastus. (S. 53)

Tätä perustelua Shantideva käyttää tässä oman näkemyksensä vahvistuksena. Toisaalla (jae 16) sillä kumotaan vastaväitös. Tarkoituksena on osoittaa vastapuolen ajatusrakennelman epäloogisuus. (S. 54)

(28) Mutta kuinka epätosasi voisi edetä toimintaan, vaikka sen perusta olisikin tosi? Teidän näkemyksessänne mieli on eristetty ja yksin, yksinäisyydessä vailla kohteita.

(29) Jos mieli olisi olemassa vailla kohdetta, kaikki olennot olisivat buddhia, tathagatoja ja valaistuneita. Mitä hyötyä tai tarkoitusta voi olla sillä, että sanotte kaiken olevan vain mieltä?

(30) “Vaikka tietäisi kaiken olevan illuusiota, kuinka se karkottaisi kärsimyksen ja halut?” kysytte. “Taikurikin voi haluta itse luomaansa naisen harhakuva.”

(31) Taikuri ei ole kuitenkaan vapautunut totunnaisesta halusta havaittaviin kohteisiin. Katsoessaan sellaisia ilmiöitä ei hänessä herää kykyä ymmärtää tyhjyys.

(32) Harjoittamalla tyhjyyden ymmärtämistä taipumus havaita ilmiöt todellisina heikkenee. Harjoittamalla näkemystä, että kaikki on vailla ykseyttä, jopa tämä näkemys (tyhjyydestä) häviää.

(33) Ei ole mitään. Kun näin väitetään, ei ole mitään mitä tutkia. Miten voisi ei-mitään, vailla mitään vahvistusta, pysyä mielessä läsnäolevana?

(34) Kun sekä tosi että epätosasi ovat pois mielestä, ei mielellä ole muuta tehtävää kuin levätä rauhassa, vapaana käsitteistä.

(35) Kuten toiveet täyttävä jalokivi tai toivomuspuu täyttävät kaikki toiveet, samoin Voittajat ilmaantuvat maailmaan sen vuoksi, että ovat (aikoinaan) rukoilleet harjoittajien puolesta.

Cittamatrit todella sanovat, että samsara on epätosasi, vaikka sen perusta on tosi. Kuinka samsarasta voisi vapautua ellei sitä olisi? Vaikka voi ajatella pitävänsä kädessä jäniksen sarvea, ei sillä voi kaivaa maata! (S. 54)
Shantideva käyttää termiä ‘epätosasi’ kahdella tavalla. Sillä viitataan ilmiöihin, jotka ovat olemassa suhteellisella tasolla tai, kuten tässä, eivät ole lainkaan olemassa. (S. 55)

Väittämällä, että kaikki on mieltä, vailla subjekti-objekti suhdetta, ollaan ykseyden tilassa. (S. 55)

- *Kumotaan vastaväitteet, jotka koskevat polkua, ts. tyhjyyttä (30-34)*

Ei-olemassaolo on määritetty mahdollisen olemassaolon avulla. Se ei ole itsenäinen käsite olemukseltaan. Vasta sitten kun mielestä häviävät molemmat käsitteet, sekä ‘olemassaolo’ että ‘ei-olemassaolo’, ei jää mitään loogista vaihtoehtoa. Tälle olotilalle ei ole nimeä, se on kuin loputon avaruus. (S. 58)

- *Kumotaan vastaväitteet, jotka koskevat viisauden hedelmää, ts. olentojen hyödyttämistä (35-39)*

Toiveet täyttävä jalokivi ja toivomuspuu täyttävät toiveet vailla aikomusta tehdä niin (vailla tietoista mieltä). Samoin buddhat aikaisempien toiveidensa voimasta ilmaantuvat olentojen tarpeiden mukaan. Silti nirvanaan astunut pysyy aina dharmadhatussa. (S. 59)

(36) Kuten alttari, joka oli rakennettu taivaalla liitelevälle garudalle jatkuvasti paransi ja lievitti kaikkia vaivoja, vaikka sen rakentaja oli kuollut kauan sitten,

(37) samoin vaikka bodhisattva on jo surun tuolla puolen, hänen toimensa buddhuuden saavuttamiseksi aiheuttavat sen, että Buddha stupa-muodossa (rupakaya-muodossa) ilmestyy (meditoijalle) ja täyttää kaikki toiveet.

(38) Kysytte “Kuinka uhraukset olennoille, jotka ovat vailla tietoista mieltä, voivat tuottaa ansioita?” Sanotaan, että uhraus elävälle Buddhalle on yhtä arvokas kuin nirvanaan astuneelle.

(39) Ansioita tulee kirjoitusten mukaan riippumatta siitä, onko relatiivisen tai suhteellisen totuuden kannattaja.

(40) Te sanotte vapautuvan ymmärtämällä Neljä Jaloa Totuutta. “Mitä hyötyä silloin on näkemyksestä tyhjiydestä?” sanotte. Kirjoitusten mukaan valaistumista ei ole ilman tyhjyyden ymmärtämistä.

(41) Teidän mielestänne mahayanan oppia ei ole vahvistettu todeksi. Kuinka te sitten vahvistatte oman oppinne (hinayana) oikeellisuuden? “Molemmat osapuolet (hinayana, mahayana) hyväksyvät ne” vastaatte. Mutta alunpitäen ei teillä ollut todisteita.

(42) Samat perusteet, joiden vuoksi uskotte omaan traditioonne soveltuvat myös mahayanaan. Sitäpaitsi, jos kahden osapuolen hyväksyntä osoittaa totuuden, silloinhan veda-kirjallisuus ja kaikki muu olisi myös totta.

Bramiini Shanku saavutti garuda-linnun taikavoimat. Hänen lukemansa mantrat ja hänen keskittyneisyytensä siirsivät voiman alttarin garuda-patsaaseen. Kauan bramiinin kuoleman jälkeen sen avulla parannettiin nagojen aiheuttamia sairauksia. (S. 59)

Samoin bodhisattva on saavuttanut suuria ansioita matkalla buddhuuteen, saavuttanut ‘pyhän esineen’, nimittäin valaistumisen. Vaikka hänen toimensa lakkaavat täysin, hän kuitenkin vaikuttaa olentojen hyvinvointiin. (S. 60)

Buddhan palvonnasta tulevat ansiot eivät riipu siitä, ajatteleeko hänen olevan murheen tuolla puolen, vailla käsitteellistä mieltä, tai konventionaalisesti, että hän on perimmäisesti tosioleva. (S. 60)

- *Mahayana on Buddhan opetusta (40-51)*

Ei edes shravakoilla ole syntyperäistä tietoa, että Tripitaka olisi Buddhan sanaa. He uskovat niin, koska kolme oikeellisuuden osoittavaa kriteeriä täytyvät: suora todistus, päättely, kirjalliset lähteet. (S. 62)

(43) Sanotte, että mahayanan oppi on epäluotettava, koska siitä kiistellään. Ei-buddhalaiset pitävät teidän kirjoituksianne kiistanalaisina, myös jotkut buddhalaiset koulukunnat kiistävät ne. Tuolla perusteella myös teidän traditionne on hylättävä.

(44) “Tosi munkki on dharman perusta.” Mutta on todella vaikeaa olla munkki. Käsitteisiin sotkeutuneen mielen on vaikea ylittää kärsimyksen kahleita.

(45) Teidän mielestänne vapautuminen tapahtuu välittömästi kun rikkeet on täysin anteeksiannettu. Kuitenkin karman vaikutus jatkuu, vaikka taitamattomuudet ovat lakanneet.

(46) Sanotte “Kun elämänjano on lakannut, lakkaa myös syy jälleensyntymiseen.” Totta on, ettei sellaisella henkilöllä ole taitamattomien tunnetilojen synnyttämää elämänjanoa. Mutta kuinka hän voi vapautua halusta, joka liittyy tietämättömyyteen?

(47) Tämä halu syntyy aistimuksista, ja aistimuksia hänellä varmasti vielä on. Hänen mielessään on käsitteitä, joihin hän takertuu.

(48) Vaikka mieli, joka ei ole ymmärtänyt tyhjyyttä, voi hetkeksi tyyntyä, se nousee uudelleen aivan kuin tapahtuu syvän keskittymisen jälkeen.

(49) Jos pidätte Buddhan täydellisenä puheena kaikkea sutrakirjallisuutta, miksette myös suurinta osaa mahayana-tekstejä, jotka ovat täysin harmoniassa sutrien kanssa?

(50) Jos yhdenkin epäsointuisen elementin vuoksi kokonaisuutta pidetään virheellisenä, eikö silloin myös yksikin sutrien kanssa sopusoinnussa oleva kohta todista lopunkin olevan Buddhan opetusta?

Tosi munkki on voittanut negatiiviset tunteet. Se on vaikeaa. Mutta jos mieli on paneutunut käsitteisiin ei nirvanaa voi saavuttaa. Vaikka mieli meditaatiossa hetkellisesti tyyntyy, ei voi pysyvästi vapautua muuten kuin ymmärtämällä tyhjyys. Ei-itse on sama kuin tyhjyys. Sitä eivät shravakat ole ymmärtäneet. (S. 64)

Arhatit eivät todellakaan synny uudelleen samsaraan, sillä negatiiviset tunteet ovat lakanneet. Heidän mielessään on kuitenkin käsitteitä kuten ‘samsara’ ja ‘nirvana’. He jäävät ei-käsitteelliseen tyyneyteen, ei-muodon jumalmailmaan. (S. 68)

Kiistanalaisia elementtejä joissakin mahayana-suttrissa ovat: että on mahdollista välttää viiden perusrikkeen seuraukset; että on olemassa ikuinen sambhogakaya; ettei tarvitse luopua samsarasta; että muodot ovat olemassa. Nämä seikat eivät ole mahayanan opille tyypillisiä. (S. 69)

(51) Edes Mahakashyapa eikä moni muukaan pystynyt luotaamaan niin syvällistä opetusta. Olisiko se sitten hylättävä vain koska te ette ymmärrä sitä?

(52) Vapaana kaikesta haluamisesta ja peloista, pysyen ja kärsien samsarassa hyödyttääkseen niitä, jotka kärsivät tietämättömyyden vuoksi; siinä on tyhjyyden tuoma hedelmä.

(53) Tämän vuoksi oppi tyhjiydestä ei vahingoitu mistään hyökkäyksestä. Hyläten kaiken epäilyksen meditoikaamme tyhjiyttä.

(54) Takertuva intohimo ja tietämättömyyden verho häviävät tyhjyyden tieltä. Miksi sellaiset, jotka nopeasti haluavat saavuttaa Kaikkitiedon eivät meditoisi sitä?

(55) Olkoon pelottavaa se, joka aiheuttaa kipua ja kärsimystä. Miksi pitää uhkaavana tyhjiyttä, joka tyynnyttää kaiken surun?

(56) Jos olisi olemassa todellinen 'minä', niin todella kaikenlaiset pelot vaivaisivat sitä. Mutta koska itseä ei ole edes olemassa mitä pelättävää voisi enää olla?

(57) Itse ei ole hampaat, hiukset tai kynnet, ei luut tai veri, ei nenästä valuva lima, ei 'minä' muodostu imunesteistä eikä mädästä.

(58) 'Minä' ei ole ruumiin ihra tai hiki, keuhkot tai maksa eivät myöskään ole itse kuten eivät sisäelimet yhtä vähän kuin uloste tai muut jätteet.

(59) Liha ja nahka eivät ole itse, ei ruumiin lämpö eikä hengitys. 'Minä' ei muodostu ruumiin aukoista eikä se kuulu kuuden aistin joukkoon.

On myös mahdollista, että Shantideva tarkoitti shravakoiden olevan kykenemättömiä arvioimaan ymmärsikö Mahakashyapa Prajnaparamitan vai ei. (S. 70)

- *Osoitetaan, että tyhjyyden teoria ja käytäntö on todellinen ratkaisu (52-56)*

Joka ymmärtää tyhjyyden ja ilmiöiden kangastuksenomaisen luonteen ja kuitenkin pysyy maailmassa tahrattomana on kuin mudasta nouseva lootus. (S. 70)

II VIISAUDEN VAKIINNUTTAMINEN MEDITAATION KEINOIN

- *Meditoidaan kokoonpannun itsen tyhjiyttä (57-59)*

Viiden henkisen ja fyysisen skandhan vuoksi syntyy kuvitelma 'minä olen'. 'Minän' olemassaolo liittyy skandhoihin eikä sitä hyödytä etsiä muualta. (S. 73)

Kuusi aistitietoisuutta eivät muodosta itseä, nekin ovat pysymättömiä ja koostuvat monista tekijöistä. (S. 74)

Hämärässä voi erehtyä luulemaan köyttä käärmeksi. Vasta valon syttyessä pelko häviää. Samoin tietämättömyyden hämäryys saa ihmisen pelkäämään kuvitellun itsen vuoksi. (S. 74)

(60) Jos kuulemisen tietoisuus olisi pysyvä, kuulemista olisi koko ajan. Mutta ellei ole kohdetta, mikä havainnoi mitä? Miksi väitätte että on (todellinen) tietoisuus?

(61) Jos tietoisuus olisi sellainen, joka ei tiedä, siitä seuraisi, että puunpalakin olisi tietoinen. Siksi on selvää, ettei tietoisuutta voi olla ilman kohdetta.

(62) Sanotte, että (kuulemisen) tietoisuus voi muuttua ymmärtämään muotoa. Miksi se silloin lakkaa kuulemasta? Ehkä sanoisitte “Koska ääntä ei enää ole läsnä.” Jos näin on, ei kuulemisen tietoisuuskään enää ole läsnä.

(63) Kuinka voisi sellainen, jonka ominaisuus on havaita ääntä koskaan muuttua havaitsemaan muotoa? Vastaatte, että sama mies voi olla isä ja poika. Nuo sanat ovat kuitenkin vain nimityksiä, miehen luonto ei niistä muutu.

(64) Vastaavasti ‘kärsimys’, ‘neutraalisuus’ ja ‘mielihyvä’ eivät ole toistensa osallisina kuten isä-poika käsitteet ovat. Ei todellakaan ole koskaan huomattu, että muodon havaitseva tietoisuus havaitsisi ääntä.

(65) Sanotte, että se (tietoisuus) voi omaksua eri rooleja kuin näyttelijä. Jos näin olisi, ei tietoisuus olisi muuttumaton. “Tietoisuus on yksi ilmiö, jolla on erilaisia ilmentymismuotoja.” sanotte. Sellaista yhtenäistä ilmiötä ei tosiaankaan ole koskaan nähty!

(66) Väitätte, ettei (tietoisuuden) eri ilmentymismuodoilla ole todellista olemusta. Miten sitten kuvaatte sen olemusta? Jos sanoisitte sen olevan yksinkertaisesti tietämistä, siitä seuraisi että kaikki olennot olisivat yksi ainoa ilmiö.

- *Kumotaan väittämät pysyvistä, tiedostavasta itsestä (60-67)*

Samkhya on ei-buddhalainen filosofia, jonka mukaan ilmiöt – paitsi pysyvä, muuttumaton itse, tiedostava purusha – ovat alkuperä-substanssin (prakriti) luomia. Prakriti koostuu kolmesta universaalista (gunasta), ‘kärsimys’, ‘mielihyvä’, ‘neutraali’. Samkhyat ajattelevat, että kosketuksessa alkuperäolemuksen syntyvät aistit, tietoisuus ja aistikohteet. (S. 75)

On täysin mahdollista kokea useita aistihavaintoja yhtäikaa, nähdä ja kuulla. Mutta visuaalista muotoa ei koeta äänenä. Muutoin kaikki havaittu olisi samaa ykseyttä. (S. 78-79)

Jos ihminen (tietoisuus) voisi absoluuttisessa mielessä olla sekä isä että poika, näiden ominaisuuksien tulisi samkhyoiden mukaan perustua kolmeen “gunaan”. Niiden välinen suhde ei kuitenkaan vastaa isä-poika suhdetta. Mikä niistä olisi suhteessa toiseen isä ja mikä poika? (S. 78)

Tietoisuuden eri aspekteilla ei todellakaan ole todellista olemusta, siinä Shantideva yhtyy samkhyoihin. Mutta mikä sitten on pysyvä, muuttumaton itse, purusha? Se on samkhyoiden mukaan muuttumaton tietoisuus kaiken aistitietoisuuden takana. Koska purusha on samanlaisena kaikissa olennoissa, kaikki olennot olisivat yhtä. Jos kaikki tietoisuuden kokemukset ovat pettäviä, miten voisi olla enää todellista, universaalia perustaa? (S. 79)

(67) Vastaavasti sellainen jolla on mieli ja jolla ei ole mieltä olisivat sama, sillä molemmat ovat olemassaolon suhteen samat. Jos ilmiöitä erottavat piirteet ovat pettäviä, minkä perusteella ilmiöt ovat olemassa?

(68) Meidän käsityksemme mukaan sellainen joka on vailla mieltä, ei voi olla itse. Sillä vailla mieltä oleva on materiaa kuten maljakko. Sanotte itsellä olevan tietoisuus silloin kun se yhtyy mieleen. Mutta tämän kumoaa itsen luonne vailla tiedostamista.

(69) Jos itse sitäpaitsi olisi muuttumaton, miten se voisi muuttua kohdatessaan mielen? Yhtä hyvin voitaisiin osoittaa itseyden olevan tyhjä avaruus, liikkumaton ja vailla mieltä.

(70) Kysytte “Kuinka toiminta ja sen seuraukset voidaan yhdistää, ellei itseä ole olemassa? Kuka korjaa karmisen hedelmän, ellei tekijää enää ole kun teko on tehty?”

(71) Teon ja sen hedelmän peruslähtökohdat eivät ole samat, siksi ei itsellä ole mitään tilaa toimia. Tässä suhteessa olemme samaa mieltä. Eikö silloin ole hedelmätöntä väitellä?

(72) On mahdotonta havaita syytä ja seurausta yhtäaikaisesti. Ainoastaan suhteessa yhtenäiseen mielenvirtaan voidaan sanoa, että se joka toimii korjaa myöhemmin teon hedelmän.

(73) Menneet ajatukset tai tulevat eivät ole itse, eivät enää tai eivät vielä. Olisiko itse sitten ajatus, joka juuri syntyy? Jos niin on, se häviää samantien kun ajatus katoaa.

(74) Aivan kuin banaanipuusta ei leikattaessa löydy mitään (ydintä), samoin analyttinen tutkimus ei löydä mitään perustana olevaa itseä.

- *Kumotaan väittämät itsestä vailla tiedostamista (68-69)*

Naiyayikat on ei-buddhalainen koulukunta. He ajattelevat itsen olevan pysyvä ja kaikkialla kuin avaruus. Sillä ei ole tiedostamista. Kun itse kohtaa mielen, se luulee sen kokemuksia onnesta, kärsimyksestä etc. omikseen. Jotta näin voisi tapahtua, itsen täytyisi tulla tietoiseksi mielestä. Tässä on ristiriita, sillä naiyayikojen mukaan itse ei ole tiedostava. (S. 80)

- *Itsetömyys ei ole ristiriidassa syyn ja seurauksen lain kanssa (70-74)*

Teon hedelmät kypsyvät tietoisuudessa; skandhojen, aistien ja elementtien muodostamassa kokonaisuudessa, jonka tietoisuus ymmärtää. (S. 81)

Syy ilmenee seurauksissa. Se ei ole aktiivisena nykyhetkessä. Syyn seuraukset kypsyvät vain silloin kun kaikki ehdot on täytetty. Ne kypsyvät tietyn henkilön mielessä, eivät muualla. Viiden skandhan katkeamaton virta aiheuttaa sen, että sanotaan teon tekijän myös kohtaavan teon seuraukset, mikä on myös tavallisten ihmisten näkemys. (S. 82)

Banaanipuun runko on ontto ja täynnä mahlaa. (S. 82)

(75) Kysytte “Kuka voisi olla myötätunnon kohde, elleivät olennot olisi olemassa?” Ne jotka kärsivät tietämättömyyden vuoksi ovat myötätunnon kohteita, jotka bodhisattvat ovat luvanneet pelastaa saavuttaakseen ylevän päämäärän.

(76) “Ja kenen ovat (teon) hedelmät, jos tekijää ei enää ole?” kysytte. Todella! Puhdas pyrkimys syntyy tietämättömyyden vielä vallitessa. Jotta kärsimys voidaan kokonaan hävittää, jaloa päämäärää (toimia olentojen valaistumisen hyväksi) ei pidä hylätä, vaikka se on tietämättömyyden hämärtämä.

(77) Kärsimyksen syy on sanoa ylpeänä ‘minä’, ja ‘minää’ ruokkii väärä usko itseän. Jos luulette, ettei siihen ole parannusta, tietäkää, että korkein tie on meditoida itsettömyyttä.

(78) Ruumis ei ole jalat tai sääret, ei myöskään lanteet eikä reidet. Se ei ole vatsa eikä selkä, ei rinta eikä käsivarret ole ruumis.

(79) Ruumis ei ole kyljet, ei kädet, ei kainalot, ei olkapäät, ei sisäelimet, ei pää tai kurkku; mikään näistä ei muodosta ruumista.

(80) Jos ruumis askel askeleelta tunkeutuisi ja levittäytyisi jokaiseen osaansa, ruumiinosat tosiaan sisältäisivät osan ruumiista. Mutta missä piilee ruumis itse?

(81) Jos taas ruumis yhtenäisenä ja kokonaisena sisältyisi käteen ja muihin jäseniin, ruumiita olisi yhtä monta kuin osia, mitä hyvänsä onkaan, kädet ja muut.

(82) Jos ruumis ei ole ulkopuolella eikä sisäpuolella, kuinka se asuisi jäsenissään? Kun sillä ei ole muuta perustaa kuin osansa, kuinka sen voi sanoa olevan lainkaan olemassa?

- *Itsettömyys ja myötätunto ovat sopuinnussa (75)*

Samsarassa olevat eivät ole saavuttaneet täydellistä myötätuntoa, he ovat väistämättä takertuneet itseän ja kokevat kärsimystä ja onnea. Bodhisattva näkee olentojen kärsivän turhaan, vain koska ovat takertuneet itseän. Olentojen kärsimys on bodhisattvalle kuin uni, josta hän voi heidät herättää. (S. 83)

- *Osoitetaan, ettei ole syytä torjua harhakuvaa itsestä (76-77)*

Absoluuttisella tasolla ei todellakaan ole tekijää, ei tekoa eikä teon hedelmää. Olennot ovat olemassa samsarassa tietämättömyyden vuoksi. Samsaraa on myös puhdas päämäärä, käsitys nirvanasta. Todellisuudessa vapautumisessa ei ole samsaraa eikä nirvanaa. Niin kauan kunnes todellisuus ilmaantuu välittömästi, kunnes itse on hävitetty, ei ole syytä torjua tietämättömyyden synnyttämää uskoa, että nirvana voidaan saavuttaa relatiivisella tasolla. Vain siten voidaan hävittää kärsimys. (S. 84)

- *Meditoidaan ruumiin itsettömyyttä (78-84)*

(83) Siis ruumis ei ole jäsenissään, vaan se on illuusion synnyttämä ajatus. Käsite 'ruumis' kiinnittyy tiettyyn muotoon aivan kuin variksenpelätintä voidaan erehdyksessä pitää ihmisenä.

(84) Niin kauan kun edellytykset ovat olemassa ruumis näyttää olevan ihminen. Niin kauan kun osat ovat läsnä, me näemme ne ruumiina.

(85) Aivan vastaavasti käsi on joukko sormia, ei itsessään yhtenäinen kokonaisuus. Sama koskee sormia, jotka muodostuvat nivelistä ja edelleen nivelet muodostuvat monista osista.

(86) Ruumiinosat puolestaan hajoavat atomeiksi, ja ne jakautuvat suuntansa mukaan. Suunnat taas eivät ole mitään, niin etteivät edes atomit ole olemassa, vaan ovat kuin tyhjä avaruus.

(87) Kaikki muodot ovat siksi kuin unta; jos näin tutkii ilmiöitä, kuinka niihin voisi kiintyä? Ruumiilla ei siis ole olemassaoloa. Kuka silloin on mies, kuka nainen?

(88) Jos kärsimys olisi oikeasti totta, miksei ilo tukahdu täysin? Jos taas mielihyvä olisi totta, mikseivät mieluisat maut lohduta ja huvita tuskissaan olevaa?

(89) Tunnetta ei koeta silloin kun on täysin vielä suuremman tunnevoiman vallassa. Kuinka tunne voisi olla sellainen, jota ei tunneta?

(90) Ehkä sanotte, että hienovarainen kipu kuitenkin jää, vain sen karkeampi muoto on hävinnyt. Tai että kipu tunnetaan puhtaana mielihyvänä, mutta hienovarainen osa pysyy kipuna.

Pienin atomikin voi jakaantua kuuteen osaan, ylös, alas ja neljään ilmansuuntaan. Loppujen lopuksi yhtään todella olemassaolevaa osasta ei löydetä mistään suunnasta, vaan kaikki häviävät. (S. 88)

Kaikkea mikä ilmenee arkielämässä on pidettävä kuvitteellisena; se ilmestyy mutta on vailla sisäistä olemassaoloa. Meditaatiossa levätään luonnollisessa tilassa, avarana ja vapaana käsitteellisestä ajattelusta. (S. 88)

- *Tarkastellaan tuntemuksien olemusta (88-92)*

Mielihyvä ei sijaitse kohteessa, koska sama kohde ei kaikissa olosuhteissa tuota samanlaista tunnetta. (S. 89)

Mielipaha ei sijaitse mielessä, koska suuri sisäinen ilo saattaa estää sen kokemisen. Samassa mielenvirrassa ei voi yhtäaikaan olla hienovaraista kipua ja voimakasta mielihyvää. Niitä ei pysty kokemaan yhtäaikaan. Pieni mielihyvän tunne ei voi tukahduttaa voimakasta kipua, vaan hienovarainen aspekti häviää kokonaan. Lisäksi on sanottava, että hienovarainen kipu, joka luokitellaan mielihyväksi ei ole kipua lainkaan vaan mielihyvän muoto. (S. 90-91)

(91) Jos vastakohtansa läsnäollessa kipu ja kärsimys lakkaavat olemasta, eikö ole tyhjää sanahelinää väittää vakaumuksella, että ne todella tunnetaan?

(92) Näin ollen vastalääke on meditaatio ja analyysi. Tarkkaavaisuus ja sen seurauksena keskittyneisyys on todellista joogien ravintoa.

(93) Jos aistimiskyvyn ja aistikohteen välillä on avaruutta, kuinka ne voivat kohdata? Jos taas niiden välillä ei ole avaruutta ne muodostavat ykseyden. Mikä silloin voi kohdata mitään?

(94) Atomi ei voi tunkeutua toiseen atomiin, sillä ne ovat molemmat vailla volyyymia. Mutta jolleivät ne lävistä toisiaan ne eivät voi olla yhteydessä. Elleivät ne voi olla yhteydessä keskenään ei ole mitään kohtaamista.

(95) Jos atomin ajatellaan olevan osittumaton, kuinka se voisi kohdata mitään? Todistakoon se joka on nähnyt, kuinka kaksi osittumatonta kohtaavat.

(96) Tietoisuudella ei ole materiaa, siksi ei voi sanoa minkään olevan siihen kontaktissa. Ei myöskään kokoonpannuilla ole todellista olemusta, se on jo osoitettu.

(97) Mistä sitten tunne nousee, kun ei ole kosketusta eikä kontaktia? Mikä tarkoitus oikein on kaikella pyrkimisellä? Mikä loppujen lopuksi piinaa ja ketä?

(98) Koska ei ole aistimuksen kokijaa eikä aistimuksellakaan ole olemassaoloa, mikset tämän selvästi ymmärrettyäsi heti lopeta ja käännä pois haluista?

Ei ole mitään itsenäistä, olemassaolevaa ilmiötä nimeltä mielihyvä tai kärsimys. Ne ovat ainoastaan mielen luomia käsityksiä. (S. 91)

Meditaatio parantaa mielihyvään takertumisen samoin kuin siihen liittyvän harhaisen ajatusketjun, 'haluan tuon, en tätä'. Tunteet ovat haluamisen perusta ja pääasiallinen syy riitoihin. Siksi on ymmärrettävä selkeästi, ettei niillä ole luontaista olemassaoloa. (S. 92)

- *Tarkastellaan tuntemusten synnyn syytä (93-97)*

Aistikokemuksessa ei ole todellista kohtaamista, sillä aistielin ja fyysinen objekti eivät voi kohdata joka puolelta, ne eivät lävistä toisiaan. Jos kohtaaminen tapahtuisi edestä, takaosassa ei olisi mitään kohtaamista. Tämän ajattelun mukaan yksiköt, joita jokin toinen yksikkö (esim. tila) erottaa eivät kohta. (S. 92)

Loputtomasti jaettavissa oleva aistielin ja loputtomasti jaettavissa oleva kohde eivät voi kohdata, sillä niillä ei ole enää mitään ulottuvuutta. (S. 93)

Jos edellä esitetystä huolimatta ajatellaan aistielimen ja objektin kontaktin olevan mahdollista, Shantideva huomauttaa, ettei mieli ole todellinen eikä siihen voi olla kosketusta. Taivasta ei voi koskettaa kädellä. (S. 93)

Mieli, itse ja tunteet ovat vailla todellista olemassaoloa. Kun sen ymmärtää tulee halu torjutuksi. (S. 94)

- *Tarkastellaan mitä tuntemuksista seuraa (98-101)*

(99) Näkeminen ja kosketuksen tunne ovat unien käyttöainesta vailla olemusta. Jos havaitseva tietoisuus herää samanaikaisesti (kuin havainto), kuinka sellainen tunne voidaan havaita?

(100) Jos taas toinen herää ensin ja toinen myöhemmin tapahtuu muistamista eikä välitöntä havaitsemista. Aistihavainto ei siten havaitse itseään eikä sitä havaitse mikään muukaan.

(101) Aistimuksen kokijalla ei ole todellista olemassaoloa eikä vastaavasti ole aistimuksellakaan. Mitä harmia voidaan siis tuottaa tuolle osatekijöiden summalle, kun se on vailla itseä?

(102) Mieli ei asu aisteissa, sillä ei ole sijaa ulkoisissa ilmiöissä kuten muodoissa, eikä se sijaitse niiden välissäkään. Mieltä ei voi löytää ulkoa, ei sisältä eikä muualtakaan.

(103) Sellainen joka ei ole ruumiissa, muttei missään muuallakaan, joka ei sisälly ruumiiseen eikä ole siitä erossa - sellaista ei ole olemassa, ei lainkaan. Olennot ovat siis nirvanassa luonnostaan.

(104) Jos tietoisuus on olemassa ennen havaittua objektia, minkä suhteen se silloin herää? Jos taas tietoisuus herää samanaikaisesti kuin havaittu objekti, minkä suhteen se silloinkin herää?

(105) Jos tietoisuus ilmaantuu havaitun objektin jälkeen, aina vaan, minkä suhteen se herää? Kaikkien ilmiöiden alkuperä on siten ymmärryksen tavoittamattomissa.

(106) "Jos on näin," sanotte "relatiivinen (totuus) lakkaa täysin. Mitä silloin tapahtuu kahdelle totuudelle? Jos relatiivinen olisi riippuvainen olentojen mielestä, se merkitsisi, ettei kukaan voisi saavuttaa nirvanaa."

Jos tietoinen kokemus aistimuksesta ja aistituntemus tapahtuisivat yhtäikää ei mieli voisi havaita tuntemusta. Sillä jos erilliset kokonaisuudet tapahtuvat samanaikaisesti, niiden on oltava täysin itsenäisiä toistensa suhteen. Siksi kokemus on mahdoton. (S. 95)

Jos taas aistituntemus on ensin ja tietoisuus seuraa on sanottava, ettei tuntemusta enää ole, se on vain muisto. Menneet muistot eivät ole olemassa nykyhetkessä eikä niitä voi todella kokea. Menneen hetken tietoisuus ei sekään ole enää nykyhetkessä eikä voi kokea mitään. Mennyt tunne on mahdollista kokea vain muistona, nykyisyyden tunnetta ei voi kokea lainkaan, tulevaisuus ei ole vielä joten nykytietoisuus ei voi sitä kokea. (S. 95)

- *Tarkastellaan mieltä (102-105)*

Jos mieli, kuten visuaalinen tietoisuus, olisi olemassa ennen kohdettaan, mikä kohde olisi tuottanut sen? Tuona aikaisempaan hetkenä havainnon kohdetta ei ollut, eikä mitään (kokevaa) subjektia voinut syntyä. Jos taas tietoisuus ja sen kohde olisivat samanaikaisia, kuinka se olisi mahdollista? Ilman tietoisuutta ei voi olla havaintoa. Jos havainto on tapahtunut, on täytynyt jo olla tietoisuus sitä havaitsemassa. Tietoisuuden ja sen kohteen välillä ei voi olla kausaalista syy-seuraus suhdetta. (S. 97)

Jos tietoisuus herää vasta havaittuaan objektin, ei objektia ehkä enää ole. Nouseeko tietoisuus havainnosta kuin itu siemenestä? Aivan kuin kaniinin sarvet voisi nähdä selvästi! (S. 97)

Ilmiöt eivät ilmesty ennen, jälkeen tai yhtäikää kuin syynsä; ne eivät synny itsestään eivätkä jostain muusta, eivät molemmista eivätkä eikummastakaan. (S. 97)

- *Tarkastellaan ilmiöitä (105-110)*

Väitetään, että jos ilmiöt eivät synny eivätkä häviä relatiivinen totuus romahtaa. Toisaalta sanotaan, että ellei relatiivista totuutta voida vahvistaa, ei voida myöskään absoluuttista eikä silloin voi olla kahta totuutta. (S. 98)

(107) Relatiivinen muodostuu pelkästään olentojen ajatuksista, se ei ole nirvanassa olevien relatiivisuutta. Jos ajatuksia syntyy, se on yhä relatiivisuutta. Vasta kun ajatuksia ei ole relatiivisuus on todella lakannut.

(108) Analyysi ja se mitä analysoidaan kuuluvat yhteen, ne ovat toisistaan riippuvaisia. Kaikki tutkimus perustuu yleiseen sopimukseen.

(109) “Jos analyysiprosessista tulee tarkastelun kohde, ja edelleen tätä tarkastelua analysoidaan päädytään loputtomaan ketjuun.” sanotte.

(110) Jos ilmiöitä todella analysoidaan, ei jää mitään pohjaa analyysille. Vailla muita kohteita se (analyysi/mieli) tyyntyy, ja sen sanotaan olevan nirvana.

(111) Ne jotka sanovat “Molemmat ovat tosia.” joutuvat vaikeaan tehtävään todistaakseen asiansa. Jos ajatellaan tietoisuuden paljastavan ilmiöiden todellisuuden, miten tietoisuuden olemassaolo osoitetaan?

(112) Jos taas ajatellaan ilmiöiden todistavan tietoisuuden olemassaolon, mikä puolestaan osoittaa ilmiöiden todellisuuden? Jos molemmat ovat olemassa toistensa turvin, molemmat kadottavat todellisen olemassaolon.

(113) Jos mies ei voi olla isä ellei ole poikaa, mistä sitten se poika syntyy? Ei ole isää ilman poikaa. Samalla tavoin mieli ja sen kohde ovat vailla todellista olemassaoloa.

Oppi kahdesta totuudesta on esitetty vain opetusmielessä, jotta voi astua polulle. Absoluuttisella tasolla kahtiajakoa ei ole. Kaksi totuutta ovat vain relatiivisella tasolla, miltä ilmiöt näyttävät ei ole se mitä ne ovat. (S. 98)

Väitetään, että jos relatiivinen totuus on vain kuvitelma olentojen mielissä nirvanaa ei voi saavuttaa, sillä relatiivinen totuus lakkaa vasta kun olennot lakkaavat. (S. 99)

Muiden dualistiset käsitykset eivät estä pääsemästä kärsimyksen tuollepuolen eikä yhden valaistuminen saata muita valaistumiseen. Unesta herännyt ei enää näe epätodellisia unikuvia. (S. 99)

Kun ajatukset lakkaavat, ilmaantuu perimmäinen viisaus. (S. 100)

III VÄÄRIÄ NÄKÖKANTOJA

- Kumotaan väitteet, että on todellinen olemassaolo (111-115)

On vaikea todistaa oikeaksi, että sekä tietoisuuden kohde että tietoisuus ovat molemmat todella olemassa. Absoluuttisella tasolla tietoisuus ei voi todistaa itseään olemassaolevaksi. Jos taas toinen tietoisuus todistaa toisen olemassaoloa päädytään loputtomaan ketjuun. (S. 103)

Jos ajatellaan, että tietoisuus ja sen kohde todistavat toistensa olemassaolon, kyseessä on riippuvuussuhde, kehäpäätelmä. Kummallakaan ei ole todellista olemassaoloa. Aivan kuin isän ja pojan välisessä riippuvuussuhteessa toinen jo sisältyy ennako-oletuksena toiseen. Ellei ole poikaa ei voi olla isääkään ja päinvastoin. (S. 103)

(114) “Kasvi kehittyi siemenestä; eikö siemen tule sillä tavoin todistetuksi? Tietoisuus kehittyi kohteesta; eikö se vastaavasti todista kohteen olemassaolosta?” kysytte.

(115) Tietoisuus päättelee siemenen olevan olemassa, ei suinkaan kasvi. Mikä todistaisi sellaisen tietoisuuden olevan olemassa, jonka avulla voisi vahvistaa kohteen olemassaolon?

(116) Toisinaan välitön havainto maailmasta osoittaa kuinka kaikella on syynsä. Lootuskukan eri osat syntyvät samoin erilaisista syistä. “Mutta mistä erilaiset syyt syntyvät?” kysytte. Vielä varhaisemmista syiden moninaisuudesta.

(117) “Ja kuinka tietyt syyt tuottavat tietyt hedelmät?” kysytte. Aikaisempien syiden voimasta.

(118) Jos pidätte Ishvaraa olentojen alkuperän syynä, on teidän määriteltävä hänen olemuksensa. Jos hän on yksinkertaisesti elementit, ei ole syytä väsyttää itseään kiistelemällä nimistä!

(119) Kuitenkin elementtejä kuten maa on useita. Ne ovat pysymättömiä, elottomia, vailla jumaluutta. Jalkoihin poljettuna ne ovat epäpuhtaita, eivätkä siten voi olla kaikkivaltias Jumala.

(120) Avaruus ei voi olla jumaluus - liikkumaton ja eloton. Itse ei voi olla jumaluus, tämän olemme jo osoittaneet. Hän (Ishvara) on käsittämätön, sanotaan, aivan kuin hänen luomistyönsäkin. Onko silloin mitään merkitystä väittää hänestä mitään?

Ei kasvi yksin paljasta siemenen olemassaoloa. Meidän mieleemme päättelee, että kasvia edeltää siemen ja että niiden välillä on syy-seuraus suhde. Itse asiassa pelkästään kasvia tarkastelemalla ei siemenen olemassaoloa voi päätellä. (S. 104)

Absoluuttisella tasolla tietoisuus ei voi todistaa omaa olemassaoloaan eikä sitä voi todistaa myöskään ulkoisia kohteita havainnoiva tietoisuus. (S. 104)

- *Kumotaan uskomus vailla syytä olevaan alkuperään (116-117)*

Ei-buddhalainen carvaka-koulukunta väittää, ettei ilmiöillä ole erityistä syytä, ne vain ilmaantuvat; ei lootuskukan eri osilla ole jokaisella omaa syntyisyttä. Mutta jos tulos olisi täydellisenä jo syyssä, ei kausaalinen suhde olisi mahdollinen. Voidaan nähdä lootuskukan kasvavan siemenestä. Koska kukassa on erilaisia osia, se osoittaa että jo siemenessä nämä ovat mahdollisina. (S. 105)
Ilmiöiden luontoon kuuluu, että niillä on syynsä. Ilman syytä syntynyt on ikuinen ja muuttumaton tai ei-olemassaoleva. (S. 106)

- *Kumotaan uskomus, että joku voima synnyttää ilmiöt (118-127)*

Elementeillä on vastaavuudet kaikissa olennoissa ja siten elementtien voi sanoa olevan olentojen materiaallinen alkusyy. Elementit eivät kuitenkaan ole mikään ikuinen jumala. (S. 106)

Itseä koskeva kommentti ks. säkeet 68-69.

(121) Mitä Ishvara haluaa luoda? Onko hän luonut itsen ja kaikki elementit? Mutta eivätkö (teidän mukaanne) itse, elementit ja Ishvara itsekään ole ikuisia? Me tiedämme tietoisuuden heräävän kohteensa ansiosta.

Jotta voi todistaa kausaalisen suhteen todeksi, molempien termien (luoja, luotu) on oltava ymmärrettäviä ja kiistattomia. Muutoin voisi yhtä hyvin sanoa, että luoja on lapsettoman naisen poika. (S. 107)

(122) Karma synnyttää kaiken kärsimyksen ja mielihyvän. Kertokaa mitä tämä jumaluus on synnyttänyt? Luoja, kaiken synnyttäjä, on varmasti vailla alkuperää. Kuinka silloin hänen aikaansaamillaan ilmiöillä on alkuperä?

Ikuinen ei voi luoda toista ikuista, sillä niiden välillä ei voi olla mitään syy-seuraus suhdetta. Jos taas tietoisuus ajatellaan vaihtuvaksi, aistimuksen synnyttää kohde. Tunnetilat taas vaihtelevat aikaisemman karman vaikutuksesta. Ei jumalalle jää mitään luotavaa. (S. 108)

(123) Miksei olentoja luoda lakkaamatta, jos Ishvara ei ole riippuvainen muusta kuin itsestään? Jos ei ole mitään, mitä hän ei olisi luonut, mistä hän voisi olla riippuvainen?

(124) Jos Ishvara olisi riippuvainen jostain, tämän syyn olisi oltava olemassa ennen kaikkia olosuhteita, eikä hän, kaiken syy, olisi enää itsensä. Kun nämä (syyt) vaatisivat hän ei voisi muuta kuin luoda. Kun ne olisivat poissa hän olisi voimaton.

(125) Jos Kaikkivaltias tekisi luomistyötä vailla aikomusta, jokin saisi hänet tekemään niin. Jos hän taas haluaisi luoda, häntä ohjaisi halu. Vaikka hän silloin olisikin Luoja, olisiko hän enää Kaikkivaltias?

(126) On jo osoitettu vääräksi myös näkemys, että atomit olisivat pysyvä syy. On samkhyoiden näkemys, että alkuperäolemus olisi kaiken pysyvä syy.

(127) Niinkutsutut ‘mielihyvä’, ‘kärsimys’, ‘neutraalisuus’ ovat ominaisuuksia, joita nimitätte alkuperäiseksi substanssiksi silloin kun ne lepäävät tasapainossa. Maailmankaikkeus syntyy kun ne häiriintyvät, sanotaan.

(128) Mutta ykseys ei voi sisältää kolmea ominaisuutta eikä sen vuoksi tuollaista ykseyttä ole olemassa. Ei noilla ominaisuuksillakaan ole olemassaoloa, sillä niillekin on annettu kolmoisluonne.

(129) Jos nämä ominaisuudet eivät ole olemassa, tuskin voi olla sellaisiakaan ilmiöitä kuin ääni! Myöskään kangas tai mikä hyvänsä mieltä vailla oleva kohde ei voi olla tuntemusten kuten mielihyvän tyyssija.

(130) Sanotte “Näiden ilmiöiden luonto on olla tuntemusten syy.” Emmekö jo tarkastelleet ilmiöitä aikaisemmin? Teidän mielestänne ilmiöissä on mielihyvän ja sen kaltaisten alkusyy. Muttei mielihyvistä ole koskaan syntynyt kangasta!

(131) Pikemmin kangas tuottaa mielihyvää, mutta koska se ei ole olemassa ei ole mielihyväkään. Että mielihyvä ja muut tuntemukset olisivat pysyviä - ei sellaista ole koskaan havaittu.

(132) Jos mielihyvä ja muut tuntemukset olisivat todella olemassa, miksei niitä havaita jatkuvasti? Jos väitätte niiden olevan toisinaan hienovaraisessa muodossa, kuinka karkeus voisi muuttua hienovaraiseksi?

(133) Sillä jos karkeus on poissa ja vallitsee hienojakoisuus, kyseessä on muutos joka merkitsee pysymättömyyttä. Miksei voi hyväksyä, että kaikilla ilmiöillä on näin muuttuva luonne?

- *Kumotaan usko alkuperäolemuksen (127-134)*

Samkhya-teorian mukaan myös jokainen universaali ominaisuus (guna) on jaettavissa kolmeen, esimerkiksi ‘mielihyvä’, ‘kivun mielihyvä’, ‘neutraali mielihyvä’. Jos siis jakautumattomia syy-elementtejä ei ole olemassa, teoria ilmiöiden, esimerkiksi äänen muuntumisesta niiden muutoksien mukaisesti on vailla pohjaa. Sellainen on absurdia, aivan kuin puhuisi saviruukusta, joka ei ole tehty savesta. (S. 110)

Sitäpaitsi on järkevää olettaa, että tuntemukset kuuluvat mielen tapahtumiin. Eivät ne ole elottomien kappaleiden kuten kankaiden ominaisuus. Absoluuttiselta kannalta eivät mitkään ilmiöt, ei ruumis eikä kangas, ole olemassa kuten jo osoitettiin. (S. 110)

Relatiiviseltakin kannalta on naurettavaa väittää, että tuntemukset kuten mielihyvä voisivat olla yhtäaikaan ilmiöiden syy ja seuraus. Aivan kuin väittäisi miehen olevan yhtäaikaan oma isänsä ja poikansa. (S. 110)

Totta on että korujen voi havaita tuottavan mielihyvää, mutta koska kohteilla ei ole todellista olemassaoloa edes pienimmän atomin tasolla, tuskin niiden aiheuttamat tuntemuksetkaan voivat olla erillisinä olemassa. (S. 110)

Jos mielihyvä olisi alkusubstanssin ikuinen ominaisuus, se pitäisi voida havaita jatkuvasti. (S. 111)

(134) Jos sanotte, että karkeampi aspekti on itse 'mielihyvä', ilmeinen aistimus on tietysti pysymätön. Eikä sellainen voi ilmentyä, joka on vailla olemusta eikä ole missään mielessä olemassa.

(135) Ette tarkoita, että sellainen joka ilmenee voisi olla vailla aikaisempaa olemassaoloa. Tällainen merkitys kuitenkin syntyy. Jos seuraus on olemassa jo syyssään, ne jotka syövät ruokaa nauttivat myös ulostetta.

(136) Vastaavasti ostakoot ennemmin puuvillan siemeniä vaattekseen kuin että kuluttavat rahaa vaatetukseen. Sanotte, että maailma on tietämätön ja sokea. Koska ne jotka tietävät ovat opettaneet näin,

(137) eikö maailmallisten jo tulisi tietää se? Jos he jo tietävät, mikseivät näe? Sanotte "Maailmallisten näkemys on väärä." Juuri siksi sillä, mitä he näkevät ei selvästi ole todistusarvoa.

(138) Sanotte "Ellei luotettavassa havainnossa ole totuutta lainkaan, kaikki mitä tarkastellaan on pakostakin pettävää. Silloin ei ole mitään merkitystä meditoida ylintä totuutta tyhjiydestä."

- *Kumotaan käsitys, että ilmiöt synnyttävät itse itsensä (134-142)*

Samkhoiden mukaan kaikki mikä ilmenee on jo ollut olemassa alkuperäolemuksessa. Silloin voi sanoa, että syy ja seuraus ovat olemassa yhtäaikaan. Mutta jos kaikki syyt ja seuraukset ovat samanaikaisia, miksei niitä havaita jatkuvasti? Samkhyat eivät väitä, että syyn hetkellä ilmentyvä seuraus olisi ensin ei-oleva ja sitten syntyisi uutena. Tällainen vaikutelma kuitenkin syntyy. (S. 112)

Samkhya-opettajat sanovat tietävänsä totuuden, nimittäin että syy ja seuraus ovat samanaikaisia. Koska tämä on jatkuvasti nähtävissä, mikseivät tavalliset ihmiset näe sitä? Sillä seuraus, nimittäin tietoisuus todellisuuden luonteesta, tulisi olla läsnä jokaisessa olennossa. Oppi on ristiriitainen, kukaan ei elä sen mukaisesti. (S. 113)

Madhyamikat eivät ole kehittäneet oppia, joka perustuisi todella olemassaolevalle ilmiölle nimeltä 'tyhjiys'. 'Vähäisempi' käsite tyhjiydestä 'menetelmänä' – toisin sanoen ilmiöiden tyhjiys – on ainoastaan negatio. Kaikki ilmiöt ovat epätosia, niin myös niiden ei-olemassaolo. Meidät sitoo samsaraan aikojen alussa omaksuttu tapa takertua ilmiöiden 'todelliseen olemassaoloon'. Vastalääke on yksinkertaisesti omaksua näkemys, että ilmiöillä ei ole luonnostaan todellista olemassaoloa – vaikka molemmat näkemykset ovat yhtä epätosia. (S. 114)

(139) Ellei ole analyysin kohdetta, ei voi takertua sen ei-olemassaoloon. Sen vuoksi mikä hyvänsä pettävä kohde sisältää tyhjyyden, joka myös on yhtälailla pettävä.

(140) Aivan kuin jos uneksii omistavansa lapsen, joka sitten kuolee. Unessa mieli uskoo, ettei lasta enää ole ja syrjäytyy ajatus, että lapsi elää. Kuitenkin molemmat ajatukset ovat yhtä epätosia.

(141) Kuten pohdinta osoittaa ei ole mitään vailla syytä eikä mitään ole olemassa syissään, kun niitä tarkastellaan yksitellen tai mistä ne koostuvat.

(142) Seuraus ei synny muusta kuin syistä, se ei ole pysyvästi syissään eikä eroa niistä. Kuinka voi mikään, mitä hämmäntynyt mieli pitää totena olla muuta kuin harhaluulo?

(143) Mistä oikein syntyvät taian ja lumouksen synnyttämät ilmiöt ja mistä sellaiset joille on syynsä? Sitä meidän tulisi kysyä. Entä minne ne menevät? Sitä meidän tulisi tutkia!

(144) Se joka syntyy kun tarvittavat ehdot kohtaavat ja lakkaa olemasta kun niitä ei ole on harhaanjohtava kuin peilikuva. Kuinka sellaista voi pitää todellisesti olemassaolevana?

(145) Mitä alkusyytä tarvitsee sellainen, joka on tosiolevainen? Edelleen, mitä alkusyytä tarvitsee sellainen, joka ei ole lainkaan olemassa?

(146) Ei-olemassaolevassa ei tapahdu mitään muutosta edes satojen miljoonien syiden vuoksi. Mitä olevaista voisi ilmaantua, jos se säilyttää ei-olevaisen asemansa? Mitä edes olisi sellaista, joka voi muuttua?

Madhyamikojen suuri oppi, keskittien oppi, on vailla vakuuttelua ja puolustamista. Se on pysyttäytymistä perimmäisessä viisaudessa, vailla käsitteitä. Nagarjuna sanoo: "Sanat 'on olemassa' merkitsevät takertumista pysyvyyteen, sanat 'ei ole olemassa' viittaavat nihilistiseen näkemykseen. Ne jotka tietävät pysyvät paikassa, joka ei 'ole' eikä 'ei-ole'." (S. 114)

- *Yhteenveto (141-142)*

Aivan kuin kasvi versoo siemenestä, kaikki elottomat ilmiöt syntyvät omien syidensä ja syntehtojensa ansiosta. Elolliset olennot puolestaan syntyvät olemassaolon loputtomaan ketjuun tietämättömyyden vuoksi. (S. 115)

- *Keskinäinen riippuvuus (143-144)*

Taikurin luomat illuusiot ja syiden synnyttämät ilmiöt ovat samankaltaisia. Ei toisistaan riippuvista syistä syntyvällä ole ominaisuuksia, joita voisi kuvata termeillä: pysyvä, tuhoutuva, syntyvä, häviävä, olemassaoleva, ei-olemassaoleva. Se vastaa ennemmin kahdeksaa esimerkkiä pettävistä ilmiöistä: uni, illuusio, harhakuva, peilikuva, kuun kuvajainen vedessä, kaiku, gandarvojen kaupunki, näky. Riippuvuus ehdoista on sama kuin tyhjiys. Joka ymmärtää tyhjyyden on tarkkaavainen. (S. 116)

- *Osoitetaan, etteivät ilmiöt synny tosiolevasta eivätkä ei-olevaisesta (145-150)*

(147) Kun ei-oleminen vallitsee, kun ei ole olevaista, milloin voisi mitään olentoja ilmaantua? Sillä niin kauan kun olevaista ei ilmaannu, ei ei-olevainenkaan voi muuttua.

(148) Ellei ei-olevaista hajoiteta, ei olevainen voi ilmaantua. Olento ei voi muuttua ei-olennoksi, muutoin sillä olisi kaksoisluonne.

(149) Ei siis ole olentoja eikä myöskään lakkaamista. Aivan jokainen olento on syntymätön eikä koskaan lakkaa olemasta.

(150) Liikkuvat olennot ovat siten kuin unta, samoin kuin banaanipuu (on ontto) kun sitä tarkoin tutkitaan. Kärsimyksen tila samoin kuin kärsimyksen tuolla puolen oleva tila eivät siten lainkaan eroa toisistaan oman todellisen luontonsa osalta.

(151) Näin ollen kun ilmiöt ovat vailla todellista olemassaoloa, mitä on voitettavissa, mitä hävittävässä? Kuka jakaisi minulle oikeutta ja kunniaa? Kuka halveksisi ja panettelisi minua?

(152) Mistä syntyvät kärsimys ja mielihyvä? Mikä tuo minulle iloa ja surua? Kun etsitään täydellistä totuutta, kuka se on, joka sen haluaa kiihkeästi löytää? Mitä se on, jota niin kovin etsitään?

(153) Tarkastele nyt tätä elävien olentojen maailmaa: Kuka siinä kuolee? Mitä siinä tulee vastaan, mitä on ollut? Keitä oikeastaan ovat sukulaiset ja ystävät?

Absoluuttisen todellisuuden kannalta ilmiöt eivät koskaan häviä eikä niillä ole todellista olemassaoloa. Ilmiöt, jotka ilmaantuvat olemassaolon eri muodoissa ilmenevät, eikä niillä kuitenkaan ole todellista olemusta, ne ovat kuin näkyjä tai unia. (S. 118)

Absoluuttisella tasolla ei ole nirvanan saavuttamista eikä ei-saavuttamista, aivan kuin ei voi olla vapautumista ellei ole kahleita. Kaikkina aikoina on vain täydellisen samuuden tila. Kaikki ilmiöt, jotka näyttävät olemassaolevilta voivat toimia ovina vapautumiseen. (S. 118)

Analyysi osoittaa, että ilmiöiden syyt ovat luonnehdintojen ulottumattomissa, että ilmiöiden luonne on tyhjiys, että seuraukset ovat odotusten tuolla puolen. (S. 118)

IV TYHJYYDEN YMMÄRTÄMISEN TUOMAT EDUT

Nagarjuna sanoo: "Te jotka olette maailmassa viisaita, olkoot teille yhdentekevää voitto ja tappio, ilo ja suru, kunnia ja huono maine, menestys ja tappio. Olkoot ne teille samanarvoisia – hyveellinen ei kiinnitä niihin mieltään." (S. 118)

• *Edut muille: suuri myötätunto (154-167)*

(154) Kunpa kaikki olennot käsittäisivät ja ymmärtäisivät kuten minä, että kaikilla ilmiöillä on avaruuden luonne! Sellaiset jotka kaipaavat onnea ja mukavuutta ovat joko huolissaan tai riemusta haltioissaan riitojen tai mielihalujen vuoksi.

(155) He ruoskivat, puukottavat, vahingoittavat toisiaan, he elävät monenlaisen pahuuden vallassa.

(156) Aika ajoin he nousevat pintaan autuuden tilassa, heittäytyessään moniin mielihaluihin. Mutta kuollessaan he vajoavat ja ovat kärsimyksen piinaamia kauan, sietämättömissä tuskan tiloissa.

(157) Missä tyhjyyden totuutta ei ole löydetty, siellä olemassaolo on täynnä kuiluja ja syvänteitä. Kaikki on ristiriitaista, kaikki kieltämistä eikä sellaisuus tai sen kaltainen löydä sijaa.

(158) Siellä vallitsee sanoinkuvaamaton kärsimyksen rannaton meri. Siellä voimat ovat vähäiset, elämä häilyvä ja lyhyt.

(159) Siellä toimitaan elämän ja terveyden vuoksi, nälän ja väsymyksen poistamiseksi. Aika kuluu nukkuessa, on onnettomuuksia ja vahinkoja, on hyödyttömiä ystävyysuhteita maailmallisten kanssa.

(160) Niin elämä kuluu nopeasti vailla merkitystä. Todellinen tarkkaavaisuus - se on vaikea saavuttaa! Kuinka koskaan löydämme keinot hallita mielen turhaa vaeltamista?

(161) Lisäksi pahantahtoiset voimat toimivat ja ponnistelevat saattaakseen meidät suinpäin murheen tilaan. Vääriä, petollisia jälkiä on monenlaisia, ja on vaikea hälventää epäilyjä.

Atisha on sanonut "Kun tyhjyyden ymmärtää kaikki negatiivisuus loppuu ja syntyy suuri myötätunto." Tavalliset ihmiset pitävät totena sitä mikä ei ole totta, he kaipaavat onnellisuutta mutta eivät tiedä kuinka sen voi saavuttaa. He taistelevat sitä vastaan mikä näyttää vihamieliseltä ja rakastavat ja takertuvat siihen mikä vaikuttaa ystävälliseltä. Ihmiset kuluttavat aikansa ja kiinnittävät mielensä täysin elämän mitättömiin erinomaisuuksiin. (S. 120)

Koska ihmiset eivät elä hyveellisesti vaan tekevät sen sijaan pahaa, he joutuvat kuoltuaan helvettiin tai muihin alempiin maailmoihin. Sellaisissa olosuhteissa ei voi löytää tietä vapautumiseen. Takertuminen ulkoisten ilmiöiden ja itseyden kuviteltuun todellisuuteen synnyttää harhaluulon niiden pysyvyydestä. Samsarassa on lähes mahdoton ymmärtää tyhjyyttä, joka ylittää kaikki käsitteet. (S. 121)

Ehkä nyt masennut ja ajattelet, ettet koskaan voi ymmärtää edes tätä lukua viisauden täydellisyydestä. Olet joutunut 'tyhjyyden pelon' valtaan. On kuitenkin sanottu, että vaikkei viisauden täydellisyyttä täysin ymmärtäisi tässä elämässä, vaikkei pääsisi surun tuolle puolen, on mahdollista oppia lisää seuraavissa elämissä jos nyt kuuntelee opetuksia ja meditoi tyhjyyttä. (S. 121)

(162) On vaikea löytää uudelleen tätä vapauden tilaa ja vielä vaikeampaa löytää valaistuneita opettajia. On todella vaikeaa kääntyä pois turmeluksen pyörteistä. Voi, kärsimyksemme ovat loputtomassa virrassa!

(163) On todella surullista, että elävät olennot, joita katkeran tuskan virta kuljettaa, eivät edes näe kuinka he kärsivät vaikka heidän ahdinkonsa on suuri ja kauhea!

(164) On toisia jotka kylpevät toistuvasti ja sitten polttavat itseään tulella kärsien suunnattomasti koko ajan. Kuitenkin he tekevät niin väittäen suureen ääneen nauttivansa.

(165) On myös sellaisia jotka elävät ja toimivat kuin vanhuus ja kuolema ei koskaan saapuisi. Mutta koittaa aika jolloin elämä loppuu – ja seuraa katkera menetys.

(166) Milloin pystyn lieventämään ja tukahduttamaan kärsimyksen hehkuvat liekit ja pistävän kuumuuden antamalla autuuden runsaan sateen virrata rankkana ansioitteni pilvistä?

(167) Kun olen koonnut ansioiden rikkauden kunnioittavasti ja kuitenkin ilman käsitteellistä kohdetta, milloin paljastan tämän tyhjyyden totuuden niille, jotka tuhoutuvat koska uskovat olemassaoloon?

Jos epäilyksien ja muiden esteiden vuoksi ei löydä Buddhan opin valoa, on seuraavassa elämässä vielä vaikeampaa saavuttaa ihmisen vapaus ja kohdata valaistuneita henkilöitä. (S. 124)

Milloin hyvien asioiden kaatosade tuo ihmisille mitä he haluavat? Tällaiset ajatukset pyrkivät tuottamaan olennoille hetkellistä onnea. (S. 124)

Milloin voinkaan opettaa tyhjyyden oppia, joka paljastaa ilmiöiden käsittämättömyyden, joka on lääke olennoille, jotka myrkyttyvät takertumisesta ilmiöiden olemukseen? Näin ajatellen syntyy suuri myötätunto, emmekä koskaan hylkää kärsiviä olentoja samsarassa. (S. 125)